

«М.А. Гендельманның 110 жылдығына арналған «Сейфуллин окулары – 19» халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары = Материалы международной научно-практической конференции «Сейфуллинские чтения – 19», посвященной 110 - летию М.А. Гендельмана» - 2023.- Т.І, Ч.ІІ.- Б.162-166.

УДК 619:636.7/616.24-008.87(045)

РЕНТГЕНОДИАГНОСТИКА ЖӘНЕ ҚАНДАҒЫ КӨРСЕТКІШТЕР АРҚЫЛЫ ӘР ТҮРЛІ ТҰҚЫМДАҒЫ ИТТЕРДЕ ПНЕВМОНИЯ АУРУЫН БАЛАУ

*Шамғалиева А.Б. , магистрант 2 курс
Ғылыми жетекші- Терликбаева А.А., к.вет.н., доцент.
С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті,
Астана қ,*

Бұл мақалада әр түрлі тұқымдағы иттердегі пневмония ауруы кезіндегі рентгенодиагностика және гематологиялық қан анализдерін талдау арқылы балау жүргізу жайлы айтылатын болады.

Ал жалпы пневмония жайлы қысқаша айтып өтетін болсақ . Пневмония ол -тыныс алудың бұзылуына әкелетін өкпе паренхимасының қабынуы. Бұған әртүрлі организмдер, соның ішінде вирустар, бактериялар, саңырауқұлақтар, паразиттер және қарапайымдылар немесе дұрыс енгізілмеген дәрі-дәрмектер себеп болуы мүмкін. Клиникалық белгілерге жөтел, анорексия және тыныс алудың бұзылуы жатады. Пневмония диагнозын қою жалпы , клиникалық белгілеріне қарап , кеуде қуысының рентгенографиясына және басқа зертханалық зерттеулерге негізделініп қойылады. Иттерде пневмонияны емдеу иммунитетті қалпына келтіру және ағзаның аурумен күресуі үшін қолайлы жағдай жасау , соның ішінде оттегімен өкпені қамтамасыз ету және арнайы дәрілермен қабыну процесін тоқтатуға, бронхтар мен өкпелердің жұмысын жақсартуға, олардың желдету және дренаждық қызметін қалпына келтіруге көмектесу мақсатында ингаляциямен емдеу және антибиотиктерді қолдана отырып микробқа қарсы терапиядан тұрады [1,2,3].

Әр түрлі тұқымдағы иттердегі пневмония кезінде балау ретінде рентген диагностиканы қолдану , пневмония диагнозын нақты қою кезінде ең маңызды рөлді атқарады . Ал осы рентген сәулесін қолдануға келетін болсақ Калабрез Э.Дж., Дхаван Г. Еңбектерінде атап өткендей ең алғаш Рентгендік терапия 20 ғасырдың бірінші жартысында пневмонияны бастапқы кезінде анықтау үшін ең алғаш диагностикада қолданылған. Ең алғаш Рентген сәулесімен диагноз қою соңы өлімге алып келетін ауруларды бастапқы кезінде анықтап , терапияның нәтижелі

аяқталуына ,аурудың клиникалық белгілерін тез қалпына келуіне өз септігін тигізді . [5, 6].

Жұмыстың мақсаты: Ит пневмониясы кезіндегі рентгенодиагностикасын өткізу және иммуномодуляторларды емдеу түрінде терапевтикалық тиімділігін анықтау .

Материалдар мен зерттеу әдістері: Жалпы зерттеу жұмысына қажетті мәліметтер Астана қаласында орналасқан Love Animals ветеринарлық емдеу диагностикалау орталығынан алынды. Зерттеу барысында бақылау топ және тәжірибелік 1 топ , сонымен қатар тәжірибелік 2 топ алынды . Ит егелерінен анамнез жинай келе, аурудың клиникалық белгілерін байқап зертханалық зертеулер тағайындалды. Жалпы пневмонияның тарихы мен клиникалық белгілері сияқты, физикалық тексерудің нәтижелері аурудың жағдайы мен ауырлығына байланысты әр түрлі болады. Аурудың жеңіл түрі бар иттерде физикалық тексеру кезінде ешқандай ауытқулар табылмауы мүмкін. Жиілік пен күш-жігердің жоғарылауымен тыныс алудың өзгерістері диагноз қоюдың ерте кілті болып табылады. Бұл жағдайда ветеринар кеуде қуысының аускультациясына мұқият назар аударуы керек, өйткені өкпедегі бөгде дыбыстар (сырылдар мен ысқырықтар) әлсіз, ошақты немесе үзік-үзік болуы мүмкін. Көптеген жағдайларда өкпенің қатты немесе күшейтілген дыбыстары ғана анықталады, бірақ қытырлақ емес. Ветеринарлық клиникада терапиядан өткен иттерді физикалық тексеру кезінде төменгі тыныс жолдарының инфекциясының нәтижесінде келесідей тұжырымдар жасалынды: жоғарғы тыныс жолдарының белгілерінің (мысалы, мұрынның бітелуі немесе ағуы) болуын эпителий инфекциясының жалғасы ретінде немесе төменгі тыныс жолдарының секрециясының мұрын-жұтқыншақ регургитациясының нәтижесінде бағалау керек. Трахея мен жоғарғы тыныс жолдарының Мұқият аускультациясы пневмонияға бейім болуы мүмкін жоғарғы тыныс жолдарының обструктивті ауруын анықтау үшін маңызды. Зерттеу барысында төмендегі көрсетілген DH36 Vetгематологиялық жалпы қан анализаторы және PORTA жылжымалы рентген аппараты қолданылды. Гематология жалпы толық қан талдауы иттердегі пневмония кезінде рентгенодиагностикамен қатар нақты балау жасауға көмектеседі. (Кесте 1)

1 кесте - Пневмония диагнозы қойылған әр түрлі тұқымдағы иттердің жалпы қан анализдерінің көрсеткіштері.

№	көрсеткіштер	норма	Бақылау тобы (n-5)	Тәжірибелік топ 1 (n-5)	Тәжірибелік топ 2 (n-5)
1	RBC, $10^{12}/L$	5,5-8,5	10,18±0,99	6,9±0,49	5,4±0,55
2	WBC, $10^9/L$	6-17	4,98±1,15	19,94± 1,71	27,32±2,89
3	PLT, $10^9/L$	117-460	357,20±52,48	305,4±70,33	383,20±87,93

4	HGB , g/l	110-190	109,2±6,92	139,4±28,44	131,8±18,51
---	-----------	---------	------------	-------------	-------------

Зертханалық зерттеу бойынша жалпы қан анализі тыныс алу ауруы белгілері бар жануарларда пайдалы диагностикалық сынақ болып табылады. Бактериялық пневмония көбінесе нейтрофилиямен сипатталатын қабыну лейкограммасымен, солға немесе онсыз жылжумен және уытты өзгерістердің әртүрлі белгілерімен байланысты, , дегенмен қабыну өзгерістерінің болмауы пневмония мүмкіндігін жоққа шығармайды. Сонымен қатар жоғарыдағы кестеде келтірілгендей тәжірибелік топтағы иттердің Жалпы қан анализдерінің нәтижесі бойынша лейкоциттер санының көбейгенін көрсетеді . Жалпы қан анализдеріндегі көрсеткіштер ағзада қабыну процесі жүріп жатқанынан болжалдауға мүмкіндік береді . Осы арқылы ауруға диагноз қойылып емдеу нәтижесін лейкоциттердің көрсеткіштері арқылы анықтайды. Жалпы Пневмонияны иттерде емдеу кезінде жалпы қан көрсеткіштерінің қалпына келуіне назар аударады. Мысалы, Джонатан (2014) өз еңбектерінде атап өткендей тыныс алу жолдары ауруы белгілері бар жануардағы эозинофилия

бактериялық себепке қарағанда негізгі себеп ретінде эозинофильді бронхопневмопатияны, гранулемаларды немесе паразиттік өкпе ауруларын көрсетуі мүмкін. Ал, Эритрограмма мен тромбоциттерді талдау әдетте респираторлық аурудың бактериялық себепін анықтауға көмектеспейді.

1 сурет - «Love Animals» - DH36 Vet ветеринарлық емдеу – диагностикалау орталығында орналасқан ветеринарлық зерттеу гематологиялық

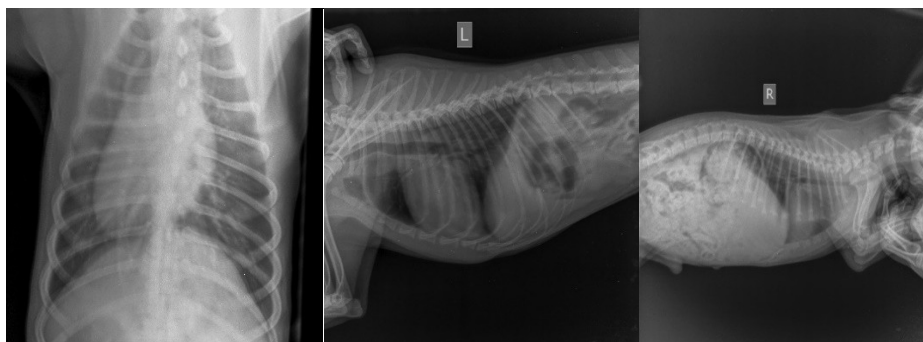

анализаторлар.

2 сурет - «Love Animals»-PORTA ветеринарлық емдеу – диагностикалау орталығында орналасқан ветеринарлық зерттеу рентген аппараттарының көрінісі .

Пневмонияның алғашқы белгілері әдетте негізгі аурудың белгілері болып табылады. Летаргия және анорексия жиі кездеседі. Жөтел құрғақ және өнімсіз немесе ылғалды және өнімді болуы мүмкін. Науқастарда қызба, лейкоцитоз және респираторлық күйзеліс пайда болуы мүмкін және ауыр жағдайларда оттегі терапиясын немесе механикалық желдетуді қажет ететін гипоксиялық жағдай болуы мүмкін. Аускультация кезінде өкпенің қатаюы бар жарықтар немесе күңгірт жерлер анықталуы мүмкін. Пневмонияның кейінгі кезеңдерінде қабыну процесінен туындаған өкпе тығыздығы мен перибронхиальды консолидацияның жоғарылауы рентгенологиялық түрде көрінуі мүмкін.

Зерттеу нәтижелері: Ғылыми зерттеу нәтижесін талқылауға келсек ең бірінші кезекте , Астана қаласында әр түрлі мекен жайда орналасқан ветеринарлық клиникалардан соңғы 6 айдын мәліметтері алынды. Сол алынған мәліметтер бойынша клиникаларға келіп түскен пациенттердің ішінде пневмония ауруына диагнозы болып қойылған иттердің саны анықталынды. Зерттеуге қажетті рентген суреттері ветеринарлық клиникаларға арналған арнайы жеке «Vet AF Animal Face» бағдарламасынан алынды . Төмендегі келтірілген рентген суреттері «Vet AF Animal Face» бағдарламасында сақталған пациенттердің жеке парақтарынан алынған мәліметтерді талқылап зерттеп жасалынған арнайы көрінісі .

3 сурет - Иттердің пневмония ауруына рентген суреттерінің көрінісі .

Жоғарыда көрсетілген рентген суреттеріндегі өзгерістері : жалпы дені сау иттерде өкпедегі ауа көрінісі рентген суретінде өкпе қуысында қара түсті болуы керек бұл физиологиялық норма ретінде есептелінді . Ал енді біздің көрсетіліп тұрылған суреттерінде, мысалы 3 сурет бойынша көріп тұрғанымыздай әсіресе өкпе тұсындағы ауада ақшылдықтар пайда болғанын байқаймыз, ол негізгі өкпенін қабыну процесіне шалдыққанын анықтайды. Ал келесі суретте оның 3 түрлі проекцияда берілген рентген суреттерінің көрінісі.

Пневмонияны емдеу гипоксемия жағдайында оттегін қосуға, егер бар болса, шокты тоқтатуға және негізгі ауруды тиісті микробқа қарсы препараттармен емдеуге бағытталуы керек. Егер гипоксемия болса, оттегі камерасында немесе 40-60% концентрациясы бар мұрын катетері арқылы оттегі терапиясын тағайындау керек. Эмпирикалық микробқа қарсы химиотерапияны бастау керек және қажет болған жағдайда бронхоальвеолярлы шаюға арналған сұйықтық культурасының нәтижелері бойынша өзгерту керек. Қажет болған жағдайда оттегі терапиясынан басқа, өкпе физиотерапиясын (бүрку және араластыру) және бронходилататорларды қоса, ағзаны қалпына келтіру мақсатында емдеу әдісі тағайындалуы керек. Егер терапияның 48-72 сағатынан кейін ешқандай жауап болмаса, емдеу жоспарын қайта қарау керек. Аурудың клиникалық белгілері толық жойылғаннан кейін емдеуді қайта 1 аптадан кейін жалғастыру керек.

Жануарларды ветеринарлық клиникаларда болған кезде және үйде қалпына келтіру кезінде жиі тексеріп отыру керек. Кеуде қуысының рентгенографиясы аурудың дамуын немесе рентгендік өзгерістердің шешілуін бақылау үшін әр 2 апта сайын немесе қысқа уақыт аралығында қайталануы керек.

Қорытынды. Қортындылай келе зерттеу нәтижесі бойынша әр түрлі тұқымдағы иттердегі пневмония ауруы кезінде терапия тиімді болуы үшін, ауруды бастапқы кезеңінде анықтау маңызды рөл атқарады . Пневмония ауруы респираторлық аурулардың ішінде ең көп таралған ауру болып есептелінетініне байланысты оны бастапқы кезеңде анықтау үшін зерттеу жұмысында Рентгенодиагностика және гематологиялық зерттеу жолдары арқылы диагноз қойылып , ауруды тиімді емдеу әдістері қолданылды . Зерттеу нәтижесін қортындылай келе әр түрлі тұқымдағы иттерде

пневмония ауруын емдеу кезінде антибиотиктермен қатар иммуномодуляторлармен емдеу кезеңінде емдеу динамикасында иммуномодуляторларды қолдану тиімді екені дәлелденді.

Әдебиеттер тізімі

1 Диер Дж. Д. Иттер мен мысықтардағы бактериялық пневмония [Текст] / Ветеринарлық клиникалар: Ұсақ жануарлар тәжірибесі. – 2014. – Т. 44. – №. 1. – 143-159 ББ.

2 Овби д. Х., Уилсон Д. В., Беднарский Р. М. Иттердегі анестезиядан кейінгі аспирациялық пневмонияның таралуы және қауіп факторлары. Көп орталықты зерттеу [Текст] / Ветеринариялық анестезиолог. -2014. -№41(2). -С.127-136.

3 Кузи С, Блум С. Е., Кахане Н. Ветеринарлық ауруханада иттер мен мысықтардағы *Acinetobacter baumannii*-*Acinetobacter calcoaceticus* көп дәріге төзімді кешенді инфекциясының өршуі [Текст] / J шағын анимациялық тәжірибе. -2016. -№57(11). –Б.617-625.

4 Калабрез Э.Дж., Дхаван г. Пневмонияны емдеу үшін тарихи сәулелік терапия қалай қолданылды: бұл бүгінгі күні пайдалы болуы мүмкін бе? [Текст] / Йель биология және медицина журналы. – 2013. – Т. 86. – №. 4. – Б.555.

5Калабрез Э.Дж., Дхаван г. Газ гангренасын емдеудегі рентген сәулелерінің ролі: тарихи бағалау. Дозаға Реакция.- 2012. -№10(4). -Б.626-643.

6 Родель Ф, Рентген сәулесінің төмен дозалануынан туындаған қабыну ауруларындағы иммуномодуляциялық қасиеттер мен молекулалық әсерлер [Текст] / Фрей Б, Манда к, Хильдебрандт г, Хельганс с, Кейлхольц л және т.б. // Онкол Майданы. -2012. -№2. -Б.120.